

تحلیل شکاف پژوهش‌های علوم انسانی در آموزش عالی

روح‌الله باقری مجد^{1*}؛ حسن فلاوندی²؛ علی عباس میرآقایی³؛ ناصر صدقی بوکانی⁴؛ امین باقری مجد⁵

دریافت: 92/07/07

پذیرش: 93/02/10

چکیده

54- و حداکثر مطلوب 64- شکاف وجود دارد)، ضوابط اداری (که بین امتیازات وضع موجود 53 با حداقل مطلوب 25- و حداکثر مطلوب 47- شکاف وجود دارد)، توانمندساز (که بین امتیازات وضع موجود 52 با حداقل مطلوب 42- و حداکثر مطلوب 48- شکاف وجود دارد)، فردی (که بین امتیازات وضع موجود 52 با حداقل مطلوب 36- و حداکثر مطلوب 48- شکاف وجود دارد)، اجتماعی و اقتصادی (که بین امتیازات وضع موجود 50 با حداقل مطلوب 32- و حداکثر مطلوب 50- شکاف وجود دارد) و امکانات پژوهشی (که امتیازات وضع موجود 40 با حداقل مطلوب 42- و حداکثر مطلوب 60- شکاف وجود دارد) در پژوهش‌های علوم انسانی تفاوت وجود دارد.

واژگان کلیدی: رشته‌های علوم انسانی، فعالیت‌های پژوهشی، وضع موجود و مطلوب، اعضا هیأت علمی.

پژوهش حاضر با هدف شناسایی وضعیت موجود و مطلوب پژوهش‌های علوم انسانی در آموزش عالی از نظر اعضا هیأت علمی دانشگاه ارومیه اجرا گردید.

نوع تحقیق آمیخته با رویکرد کیفی، کمی بوده است جامعه آماری این تحقیق شامل اعضای هیأت علمی رشته‌های علوم انسانی دانشگاه‌های شهر ارومیه بود که بر اساس نمونه‌گیری تصادفی ساده تعداد 103 نفر از آن‌ها به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسش‌نامه محقق ساخته بود که روایی محتوایی آن از نظر متخصصان و پایایی آن به وسیله آلفای کرانباخ (0/87) محاسبه گردید.

داده‌های گردآوری شده با استفاده از شاخصه‌های آماری؛ فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار، آزمون t و تحلیل امتیازی (موجود، حداقل مطلوبیت و حداکثر مطلوبیت) مورد تحلیل قرار گرفت؛ که بین وضع موجود و مطلوب عوامل مدیریتی (که بین امتیازات وضع موجود 36 با حداقل مطلوب

1. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، دانشگاه ارومیه (*نویسنده مسؤول) bmajd2012@gmail.com

2. استادیار مدیریت آموزشی، دانشگاه ارومیه r.b.magd@gmail.com

3. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، دانشگاه ارومیه bmajd2012@yahoo.com

4. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، دانشگاه ارومیه r.b.magd@yahoo.com

5. کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه مازندران r.bmagd@yahoo.com

مقدمه

به اینکه در رتبه‌بندی دانشگاه‌های اسلام، پژوهش، در امتیازبندی سهم 50 درصدی را بر عهده دارد، در اولین سال تاسیس این پایگاه، 19000 مقاله ایرانی در آن نمایه شد که این تعداد در سال 91 به 24000 مقاله افزایش یافت. از میان مجلات علمی نمایه شده در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام ISC، 36 درصد با موضوع علوم انسانی، 34 درصد با موضوع علوم پزشکی، 14 درصد با موضوع علوم کشاورزی، 10 درصد با موضوع فنی و مهندسی و 6 درصد با موضوع علوم پایه هستند. که 29 درصد آن به زبان فارسی است. کشورهای ایران، مالزی و ترکیه بیشترین تعداد مجلات علمی را در این پایگاه دارند. در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام ISC، بیشترین مقالات در گروه علوم انسانی از دانشگاه‌های تهران، علامه طباطبایی و اصفهان است. (مهرداد، 1392)

از طرفی شاخص‌هایی که وزارت علوم برای امتیازدهی به واحدهای پژوهشی سراسر کشور در نظر گرفته، سه شاخص «درآمد حاصل از تجاری‌سازی و یا فروش دستاوردهای پژوهش و فناوری به ازای هر پژوهشگر»، «نسبت پروژه‌هایی که نتایج آن‌ها عملاً مورد بهره‌برداری قرار گرفته به کل پروژه‌های خاتمه یافته» و «تعداد نوآوری (محصول، فرآیند جدید یا بهبودیافته) به ازای هر پژوهشگر» دارای بیشترین ضریب (ضریب اهمیت 5) در میان سایر شاخص‌ها هستند. همچنین پنج شاخص «نسبت درآمد پژوهشی به کل درآمد مؤسسه»، «تعداد مقالات چاپ‌شده در مجلات معتبر علمی - پژوهشی به ازای هر پژوهشگر»، «تعداد اختراعات ثبت‌شده در مراجع علمی معتبر داخلی و خارجی به ازای هر پژوهشگر»، «نسبت تعداد اکتشافات و نظریه‌های علمی و آثار بدیع هنری به تعداد پژوهشگران» و «نسبت دستاوردهای حاصل از کار گروهی به کل دستاوردها» بعد از سه شاخص مهم نخست با ضریب تأثیر سه، در فهرست مهم‌ترین شاخص‌های مدنظر وزارت علوم برای این سطح‌بندی قرار می‌گیرند. از میان نزدیک به 200 پژوهشگاه بررسی شده در این دوره ارزیابی وضعیت و

دانشگاه، محور اصلی تولید علم از طریق دانش و پژوهش است. (پارک و لیدسدرف¹، 2010) دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی، نهادهای اصلی در تحقیق و توسعه کشورها به حساب می‌آیند زیرا از سه رکن مدیریت تحقیقات، محقق و ابزار تحقیق برخوردارند و از طریق فعالیت‌هایی از قبیل تعیین موضوعات تحقیقاتی مورد نیاز جامعه، تعیین اولویت‌های تحقیقاتی، پذیرش و اجرای تحقیقات مورد نیاز جامعه و سازمان‌ها، تربیت دانشجویانی با مهارت‌های تحقیق، سازماندهی و نظارت بر فعالیت‌های تحقیقاتی، طبقه‌بندی و قابل کاربرد ساختن نتایج تحقیقات و نظایر آن نقش برجسته‌ای در پژوهش و توسعه علمی دارند. (احمدی دستجردی و انوری، 1383) به گزارش صبوری (1387) میزان مشارکت علمی ایران، ترکیه و رژیم صهیونیستی در سال 2008 میلادی به ترتیب 0/82، 1/49 و 0/89 درصد مقدار جهانی بود. ولی در همین سال، تحقیقات در حوزه علوم اجتماعی در رژیم صهیونیستی چهار برابر ایران (1975 نمایه در مقابل 487 نمایه) و تحقیقات در حوزه علوم انسانی و هنر ترکیه چهارده برابر ایران (512 نمایه در مقابل 36 نمایه) بوده است.

در حال حاضر فاصله زیادی بین تولید علمی کشورمان با بسیاری دیگر از کشورهای جهان وجود دارد. مقایسه آمار در کشورها نشان می‌دهد علی‌رغم رشد پنجاه درصدی ایران در تولیدات علمی در سال 2010 هنوز با کشورهای رقیب در منطقه فاصله داشتیم و این فاصله در حوزه علوم اجتماعی و انسانی عمیق‌تر بود. (صبوری، 1389) فقر تولید علم در کشور یک مشکل تاریخی، سیاسی، فرهنگی و روانشناختی است. (سبحانی‌نژاد و افشار، 1388) با مقایسه جمعیت ایران و جهان، حداقل سهم مورد انتظار ایران در پژوهش و تولید علم یک درصد است. ولی کماکان، سهم پژوهش و تولید علم در حوزه علوم انسانی بسیار ناچیز است. (صبوری، 1387) با توجه

پژوهش در یادگیری آموزشی
1. Park & Leydesdorff

فکورانه رشد می‌یابد تا فعالیت دیگر پژوهشی خود را با قوت و خبرگی بیشتری دنبال کند. سازمان‌های پژوهشی در حوزه علوم انسانی نیز برای رشد به طی چنین فرایندی در ابعادی وسیع‌تر و در تعامل پویا با محیط خود نیاز دارند (ساکي، 1385). پژوهشگران علوم اجتماعی و انسانی تحت تأثیر مکاتب فکری هم چون؛ اثبات‌گرایی²، تجربه‌گرایی³ و پدیدارشناسی⁴ مواضع معرفت‌شناختی خود را در دو رویکرد کمی و کیفی مشخص می‌کنند. (گال و دیگران، 1996؛ ترجمه نصر و همکاران، 1386، ص 39)

بنیس⁵ (1999)، در تحقیق خود، ضعف کارآمدی مدیریت را ویژگی مشترک اغلب سازمان‌های پژوهشی ذکر کرده، معتقد است آن‌ها نیز مانند بسیاری از سازمان‌های دیگر نتوانسته‌اند گام‌های مؤثری برای غلبه بر موانع و مشکلات خود بردارند. این اظهارات همسو با اظهارات کاتنهاوس⁶ (2000) است که در تحقیق خود بر این نکته تأکید می‌کند که افزایش حمایت‌های مالی و اقتصادی از پژوهش‌ها بویژه در حیطه علوم انسانی می‌تواند راهگشای پژوهشگران بوده و علاقه آن‌ها را به تحقیقات افزایش دهد. نتایج پژوهش دیگری نیز حاکی از آن است که ویژگی‌های محیط کار و مشخصات فردی، از موانع عمده انجام پژوهش به شمار می‌روند. (کاریون و همکاران⁷، 2004)

کوترلیک و همکاران⁸ (2002) عدم دسترسی به منابع اطلاعاتی را یکی از موانع مشارکت افراد در فعالیت‌های علمی و پژوهشی بیان کرده‌اند. تحقیق دیگری نیز با هدف تعیین عوامل مؤثر در ارتقاء پژوهش انجام گرفت که در نتایج آن، نخستین گام در راستای ارتقاء کیفیت پژوهش، نیازسنجی و تحلیل نیازهای پژوهشی اعضای هیأت

عملکرد پژوهش و فناوری مؤسسات پژوهشی کشور، 30 واحد پژوهشی موفق به کسب سطح B یعنی 50 تا 75 درصد امتیاز لازم شده‌اند. در بین 30 واحد پژوهشی سطح B بیشترین تعداد را از نظر شاخه تخصصی، واحدهای فنی و مهندسی با 16 مورد به خود اختصاص داده‌اند. تنها چهار واحد فعال در حوزه علوم انسانی شامل «مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی»، «مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی»، «پژوهشکده پولی و بانکی» و «پژوهشکده مطالعات راهبردی» در این فهرست به چشم می‌خورند که موضوع کار سه واحد آن اقتصادی است. (مهرداد، 1392)

علوم انسانی شاخه‌ای از دانش بشری است که مطالعات و تأملات انسان را درباره خودش از زوایای گوناگون در برمی‌گیرد. (رجبی، 1388) علوم انسانی در برگیرنده بخش‌های مشترک از تجارب انسانی است که زمینه پیوند انسان‌ها را به یکدیگر فراهم می‌سازد؛ آگاهی فرد را نسبت به خود و دیگران افزایش می‌دهد و با باز کردن دریچه‌های نوینی از جهان، تجارب انسانی را غنا می‌بخشد و فرصت‌های عبرت را فراهم می‌سازد و درک حال و شکل‌بخشی به آینده در ابعاد مختلف و پیچیده زندگی انسانی را فراهم می‌کند. سؤالات اساسی و مهمی را از ارزش‌ها، اهداف و معنای زندگی به شیوه‌ای دقیق و نظام‌مند و با مدد از تحلیل‌ها و ارزشیابی‌های کیفی طرح می‌نماید. (عزیزی، 1385)

پژوهش در حوزه علوم انسانی در گرو کوشش‌هایی عالمانه است. تفکر سازگار با هدف و ماهیت پژوهش در علوم انسانی و با بنیادهای فلسفی، علمی، اخلاقی مرتبط است. زیرا، انتخاب رویکرد پژوهش در علوم انسانی-پی‌بردن به واقعیت- بر پایه دیدگاه‌های فلسفی استوار است. علوم انسانی، دانش تولید شده را در میان مخاطبان منتشر و اشاعه می‌دهد و در راستای کاربست یافته‌های خود با برنامه و متعهدانه عمل می‌کند و در نهایت از چرخه پژوهشی خود، کل فعالیت خود را به معرض نقد و ارزیابی می‌گذارد و با استناد به چنین دستاوردهای

2. Positivism

3. Empiricism

4. Phenomenology

5. Bennis

6. Catenhusen

7. Carrion & et al

8. Koterlik et al

یا همکار اصلی در اجرای 47 طرح تحقیقاتی در دانشگاه یا خارج از دانشگاه مشارکت داشته‌اند. هم‌چنین 38% اعضای هیأت علمی اظهار داشتند، هیچ مقاله‌ای از آن‌ها در طی سه سال گذشته در مجله‌های داخلی و بین‌المللی پذیرفته نشده است.

در همین رابطه، محمدیان ساروی (1385) تحقیقی با عنوان «راه‌های تقویت انگیزش و علائق پژوهشی در بین استادان دانشگاه آزاد اسلامی» انجام داد و به این نتیجه رسید که عوامل فرهنگی و اجتماعی مانند ارزش‌گذاری و بها دادن به محققان و ارتقاء فرهنگ تحقیق و عوامل اقتصادی مانند حمایت مالی و در نظر گرفتن تسهیلات و اعتبارات لازم در توسعه پژوهش تأثیر دارند. مزید بر موارد فوق، نتایج به دست آمده از تحقیق پاریاد و همکاران (1382)، نقش مقررات مالی دست و پاگیر و نظام اداری و بوروکراسی حاکم بر آن را بر مشارکت افراد در فعالیت‌های علمی و پژوهشی تأیید کرده است. از طرف دیگر، نارسایی اطلاعات و ارتباط‌رسانی معضل عمده‌ای در موسسات پژوهشی است.

در مطالعه بقایی و همکارانش (1378) عدم تأمین شرایط اقتصادی و اجتماعی مناسب و رضایتمندی محققان، مسائل اقناع روحی، تشویق عاطفی، ترفیع شغلی و شناساندن دستاوردهای علمی آنان به جامعه، عدم تعیین جایگاه محقق در جامعه علمی، اتکای برنامه‌های تحقیقاتی مراکز پژوهشی به سلیقه‌های شخصی مدیران که همواره با جابه‌جایی آنان برنامه‌ها نیز دستخوش تغییرات می‌شوند، عدم وجود اهداف بلندمدت تعیین‌شده در نظام پژوهشی کشور و سرمایه‌گذاری ناکافی سازمان‌ها، بانک‌ها و صنایع در امر تحقیقات، به ترتیب، مهم‌ترین موانع پژوهشی از دیدگاه مسئولان پژوهشی و اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان عنوان شده‌اند. هم‌چنین در تحقیق دیگری به موانع انجام پژوهش پرداخته شده است. از دیدگاه محققان این پژوهش، نبود باورهای عمیق در مدیریت مراکز تحقیقاتی و دانشگاه‌ها نسبت به اهمیت تحقیق و یافته‌های علمی، حاکمیت

علمی، ذکر شده است. (گتینگ و تافین⁹، 2000). کوک¹⁰ (2001)، ابهام در حوزه وظایف مدیران پژوهشی و به دنبال آن، ابهام در تعیین معیارهای آزمون اثربخشی فعالیت‌های این حوزه را از جمله موانع توسعه پژوهش دانسته است. نتایج پژوهش کوهن و جنینگ¹¹ (2002) دلالت بر آن دارد که درصد قابل توجهی از وقت هیأت علمی صرف آموزش می‌شود و به همین دلیل، اکثر اعضای هیأت علمی در کشورهای در حال توسعه، وقت کافی برای انجام امور پژوهشی ندارند.

وتی، بلامی و مورلی¹² (2008)، پژوهشی در کشورهای استرالیا، انگلستان و زلاندنو انجام دادند و مشاهده کردند که عملکرد پژوهش با تدریس رابطه مثبت دارد. ولی با پست اجرایی، این رابطه از نوع معکوس است. هم‌چنین نتیجه گرفتند که عملکرد پژوهشی بیش از آموزش و کارهای اجرایی در ارتقاء اعضای هیأت علمی مؤثر است. (وتی، بلامی، مورلی، 2008)

کمیته شناسایی موانع تحقیق و نوآوری در ایران پس از بررسی 10 ساله کلیه مقالات، کتب و منابع اطلاعاتی منتشره در کشور، هفت عامل موانع مربوط به مدیریت، سیاست‌گذاری و نظام تحقیقاتی، موانع مربوط به فرهنگ تحقیق، موانع مربوط به محققان، موانع مربوط به فضای استاندارد علمی و تحقیقاتی، موانع مربوط به قوانین و مقررات پژوهشی، موانع مربوط به بودجه تحقیقات و امکانات تحقیق و موانع مربوط به بکارگیری نتایج تحقیق را مانع پژوهش و تحقیق در ایران معرفی کردند. (کمیته شناسایی موانع تحقیق و نوآوری، 1382) ظهور و فکری (1381)، با انجام پژوهشی توصیفی درباره موانع پژوهش از دیدگاه اعضای هیأت علمی در دو دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی و پرستاری و مامایی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی ایران، نشان داد که حدود 42% از اعضای هیأت علمی در سه سال گذشته به عنوان مجری

⁹.Gething & Thaephin

¹⁰.Cook

¹¹.Cohen & Jenning

2.Watty, Bellamy & Morely

نیز در این سال‌ها رشد قابل توجه داشته است. ولی از نظر کیفی و زیرساخت مدرن برای امکان انجام پژوهش، با رجوع به زیرساخت‌های پژوهشی کشور این رشد ده برابری قابل استناد است. انصاف آن است که به رشد زیرساخت‌های پژوهشی در همین مدت اشاره شود ولی این رشد انتشار مقالات نمایه شده بیش از آنکه مربوط به رشد توجه به توسعه زیرساخت‌های کشور باشد، به گسترش دوره‌های دکتری و کارآزموده‌تر شدن محققان ایران در نگارش و انتشار مقالات علمی‌شان در سطح بین‌المللی مربوط است. بنابراین از رشد انتشار مقالات علمی الزاما به نتیجه‌گیری خطی و مستقیم در توسعه امکانات پژوهشی (با همین سرعت) نمی‌توان رسید. به لحاظ کیفی نیز نمی‌توان ادعا کرد که کیفیت تولیدات علمی در ایران به طور متوسط ده برابر شده است.

با همه این تفاسیر از بررسی تحقیقاتی که در چند سال اخیر راجع به موانع فراروی پژوهش اعضای هیأت علمی علوم انسانی دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی صورت گرفته است، چنین برمی‌آید که شکاف‌هایی در انجام فعالیت پژوهشی اعضای هیأت علمی علوم انسانی دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی قرار دارند. گر چه نباید به علوم انسانی در قالب تولید علم و به‌ویژه تولید ثروت نگرست. زیرا، پرورش انسان‌هایی فرهیخته، متفکر و ارزشی، جامعه‌ای پیشرو، تقویت ارزش‌ها و هنجارها و... از رسالت‌های این حوزه علمی است. ولی، فعالیت‌های ناچیز پژوهشی در این حوزه، نشان‌دهنده عوامل بازدارنده بر سر راه متولیان آن یعنی اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها است. بنابراین این سؤال پژوهشی مطرح می‌گردد که تا چه اندازه بین وضعیت موجود و مطلوب پژوهش‌های علوم انسانی در دانشگاه ارومیه شکاف (عوامل آسیب‌زای پژوهشی اعضای هیأت علمی) وجود دارد؟

مواد و روش‌ها

روش تحقیق حاضر به صورت آمیخته با الگوی کیفی - کمی بوده است. با توجه به الگوی مورد نظر ابتدا

فرهنگ اداری ایستا و حضور نقش‌آفرین عناصر کوته‌بین و تنگ‌نظر در این محیط‌ها، از موانع انجام پژوهش شناخته شده‌اند. (طایفی، 1380) نتایج پژوهش دیگر حاکی از آن است که نبود نظام تحقیقاتی مناسب در کشور و عدم هماهنگی بین نهادهای درگیر در امر تحقیقات، از موانع انجام پژوهش در کشور هستند. (شمس، 1380)

یافته‌های تحقیقات دلالت بر آن دارد که موانع شخصی «کمبود وقت و مشغله زیاد» و «بی‌علاقگی به امر پژوهش» به ترتیب، به عنوان بیشترین و کمترین محدودیت؛ موانع سازمانی «کمبود امکانات و تجهیزات لازم» و «محدودیت‌های اخلاقی در انجام پژوهش» به ترتیب به‌عنوان، بزرگ‌ترین و کوچک‌ترین مانع پژوهشی شناخته شدند. (علمداری و افشون، 1382) نتایج تحقیق دیگری نشان می‌دهد که از دیدگاه مسئولان، ارتباط کم بین محققان، کمبود وقت به علت وظایف آموزشی و عدم وجود اهداف و برنامه مشخص، مهم‌ترین موانع تحقیق به شمار می‌روند. از دیدگاه اعضای هیأت علمی مورد بررسی نیز همین موارد به عنوان مهم‌ترین موانع تحقیق ذکر شده‌اند. از دیدگاه کارشناسان پژوهشی نیز عدم وجود اهداف و برنامه مشخص در نظام پژوهش، عدم تأمین شرایط مناسب اقتصادی و عدم آشنایی با فرهنگ کارگروهی، عمده‌ترین موانع تحقیق ذکر شده‌اند. (کیانپور و همکاران، 1384)

در تحقیق دیگری، وجود موانع مختلف برای شرکت در گردهمایی‌های داخلی و خارجی، طولانی بودن مراحل تصویب آثار و کمبود وقت، به عنوان مهم‌ترین مشکلات پژوهشگران در انتشار آثار علمی عنوان شده‌اند. (تصویری قمصری و جهان‌نما، 1385)

به طور مثال از سال 1382 تا 1390 در طی حدود 8 سال، آمار مقالات منتشر شده از ایران دارای نمایه‌سازی در پایگاه ISI، از حدوداً 2 هزار مقاله به حدود 20000 مقاله (ده برابر) رسیده است. بدون شک تعداد اعضای هیأت علمی و تعداد دانشجویان فوق لیسانس و دکتری

چرخش واریماکس 6 عامل مدیریتی، توانمندساز، ضوابط اداری، فردی، اجتماعی اقتصادی و امکانات پژوهشی به دست آمد) استفاده شد. پایایی کل پرسش نامه از طریق آلفای کرونباخ 0/87 به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از شاخص‌های آماری؛ میانگین، انحراف معیار، تی تست و برای امتیازبندی هر یک از عامل‌ها با توجه به مقیاس 5 درجه‌ای لیکرت هر واحد با گرفتن امتیاز 20 [1] خیلی کم (امتیاز 20)، 2 کم (امتیاز 40)، 3 متوسط (امتیاز 60)، 4 زیاد (امتیاز 80)، 5 خیلی زیاد (امتیاز 100) نسبت به واحد قبلی و بعدی متفاوت می‌شد و از این منظر وضع موجود و مطلوب از نظر اعضا هیأت علمی با توجه به پاسخ پرسش‌نامه و از طرف دیگر با در نظر گرفتن امتیاز 100 برای وضع مطلوب نوع ایده‌ال از نظر محقق به تحلیل داده‌ها پرداخته شد.

یافته‌ها

جدول 1. متغیرها، مؤلفه‌ها، تعداد گویه‌ها و پایایی

مربوط به پرسش‌نامه تحقیق

متغیرها	تعداد گویه‌ها	آلفای کرونباخ
مدیریتی	6	.81
توانمندساز	5	.79
ضوابط اداری	5	.89
فردی	3	.88
اجتماعی و اقتصادی	12	.80
امکانات پژوهشی	4	.81
کل	35	.87

یک مطالعه کیفی صورت گرفته است و با کمک آن ابزار مناسبی برای بخش کمی پژوهش زمینه‌یابی تدوین گردید. در قسمت دیگر این الگو مطالعه کیفی کمک کرده است تا یافته‌های کمی به دست آمده، تبیین شوند و داده‌های کیفی به روشن‌سازی روابط آشکار شده مطالعه زمینه‌یابی که انجام می‌شود، کمک کرده است. به بیان دیگر، برای اینکه یافته‌های کمی بیشتر مورد اطمینان واقع شوند، پژوهشگر به انجام مطالعه کیفی اقدام کرده است. (لیچ و ان‌یوگ‌بازی، 2009) این میزان توافق و همسانی بین مطالعه پیمایشی حاضر و شواهد به دست آمده مطالعه کیفی باعث حصول اطمینان بیشتر به یافته‌های حاصل از تحقیق شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل اعضا هیأت علمی دانشگاه ارومیه بوده است. نمونه و روش نمونه‌گیری در بخش کیفی با توجه به روش تحقیق مورد نظر از روش نمونه‌گیری هدفمند (مصاحبه با 6 نفر از اعضا هیأت علمی دانشگاه) استفاده شده است در بخش دوم که روش نمونه‌گیری برای توزیع پرسش‌نامه روش تصادفی ساده بوده است، نمونه مورد نظر 120 انتخاب و پرسش‌نامه مورد نظر بین آن‌ها توزیع شده است و از این میان تعداد بازگشت پرسش‌نامه شامل 103 نفر بوده است.

برای گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه محقق ساخته دووجهی که هر پرسش وضع موجود و مطلوب را از نظر پاسخ‌دهندگان جويا می‌شد و براساس مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت (خیلی کم 1، کم 2، تاحدی 3، زیاد 4 و خیلی

جدول 2. میانگین، انحراف استاندارد، تفاوت و مقدار t مباحث مدیریتی در پژوهش علوم انسانی

متغیرها	وضعیت	میانگین	انحراف استاندارد	تفاوت	df	t	Sig
مدیریتی	موجود	1.79	0.47	تفاوت امتیازات	100	-2.76	0.01
	مطلوب	4.55	0.36				
	امتیاز وضع موجود 100 از نظر پاسخ‌دهندگان	امتیاز وضع مطلوب (100) از نظر پاسخ‌دهندگان (حدافل)	تفاوت امتیازات				
	36	92	-56				-64

زیاد 5) استفاده گردید. برای روایی پرسش‌نامه از روایی محتوایی (متخصصان) و روایی سازه آن 70/91% (با

پژوهش در یادگیری آموزشگاهی، فصلنامه سوم، زمستان 92

متغیرها	سال اول / شماره سوم / زمستان 2014	میانگین	انحراف استاندارد	تفاوت	df	t	Sig
توانمندساز	موجود	2.58	0.58	تفاوت امتیازات	100	-2.08	0.01
	مطلوب	4.66	0.27				
	امتیاز وضع موجود 100 از نظر پاسخ‌دهندگان	امتیاز وضع مطلوب (100) از نظر پاسخ‌دهندگان (حدافل)	تفاوت امتیازات				
	36	92	-56				-64

جدول 4. میانگین، انحراف استاندارد، تفاوت و مقدار T مباحث ضوابط اداری در پژوهش علوم انسانی

Sig	T	Df	تفاوت	انحراف استاندارد	میانگین	وضعیت	متغیرها
01.	-16.61	204	-1.26	.86	2.65	موجود	ضوابط اداری
				43.	3.91	مطلوب	
			امتیاز وضع مطلوب (100) نوع ایده‌آل	تفاوت امتیازات	امتیاز وضع مطلوب (100) از نظر پاسخ‌دهندگان	امتیاز وضع موجود 100 از نظر پاسخ‌دهندگان	
	-47		100	-25	78	53	

با توجه به جدول 4 عوامل ضوابط اداری با توجه به آزمون در وضعیت موجود و مطلوب پژوهش‌های علوم انسانی معنی‌دار است ($p < 0.01$ و $t = -16.61$ و $df = 204$) که وضعیت موجود مدیریتی با میانگین 2.65 نسبت به وضعیت مطلوب ضعیف‌تر است و بین وضعیت موجود عوامل مدیریتی با توجه به امتیاز 53 با حداقل مطلوبیت و حداکثر مطلوبیت (نظر محقق) به ترتیب -25 و -47 شکاف وجود دارد.

پرسش 4) آیا تفاوت معنی‌داری بین وضع موجود و مطلوب مباحث فردی در پژوهش‌های گروه علوم انسانی در آموزش عالی وجود دارد.

با توجه به جدول 5 و نتایج آزمون عوامل فردی در وضعیت موجود و مطلوب پژوهش‌های علوم انسانی معنی‌دار است ($p < 0.01$ و $t = -32.63$ و $df = 204$) که وضعیت موجود مدیریتی با میانگین 2.63 نسبت به وضعیت مطلوب ضعیف‌تر است و بین وضعیت موجود عوامل مدیریتی با توجه به امتیاز 52 در با حداقل مطلوبیت و حداکثر مطلوبیت (نظر محقق) به ترتیب -36 و -48 شکاف وجود دارد.

پرسش 5) آیا تفاوت معنی‌داری بین وضع موجود و مطلوب مباحث اجتماعی و اقتصادی در پژوهش‌های گروه

پرسش 1) آیا تفاوت معنی‌داری بین وضع موجود و مطلوب عوامل مدیریتی در پژوهش‌های گروه علوم انسانی در آموزش عالی وجود دارد.

با توجه به جدول 2 عوامل مدیریتی در وضعیت موجود و مطلوب با توجه به نتایج آزمون پژوهش‌های علوم انسانی معنی‌دار است ($p < 0.01$ و $t = -59.26$ و $df = 204$) که وضعیت موجود مدیریتی با میانگین 1.79 نسبت به وضعیت مطلوب ضعیف‌تر است و بین وضعیت موجود عوامل مدیریتی با توجه به امتیاز 36 با حداقل مطلوبیت و حداکثر مطلوبیت (نظر محقق) به ترتیب -56 و -64 شکاف وجود دارد.

پرسش 2) آیا تفاوت معنی‌داری بین وضع موجود و مطلوب عوامل توانمندساز در پژوهش‌های گروه علوم انسانی در آموزش عالی وجود دارد.

با توجه به جدول 3 عوامل توانمندساز با توجه به نتایج آزمون در وضعیت موجود و مطلوب پژوهش‌های علوم انسانی معنی‌دار است ($p < 0.01$ و $t = -41.05$ و $df = 204$) که وضعیت موجود عوامل توانمندساز با میانگین 2.58 نسبت به وضعیت مطلوب ضعیف‌تر است و بین وضعیت موجود عوامل توانمندساز با توجه به امتیاز 52 با حداقل مطلوبیت و حداکثر مطلوبیت (نظر محقق) به ترتیب -42 و -48 شکاف وجود دارد.

پرسش 3) آیا تفاوت معنی‌داری بین وضع موجود و مطلوب مباحث ضوابط اداری در پژوهش‌های گروه علوم انسانی در آموزش عالی وجود دارد.

متغیرها	وضعیت	میانگین	انحراف استاندارد	تفاوت	Df	T	Sig
86 فصلنامه پژوهشی خودیادگیری آموزشگاهی، سال اول، شماره سوم، زمستان 1391	مطلوب	4.34	0.12	2.35	204	-46.99	01.
	امتیاز وضع موجود 100	امتیاز وضع مطلوب (100) از نظر پاسخ‌دهندگان (حداقل)	تفاوت امتیازات	امتیاز وضع مطلوب (100) نوع ایده‌آل	تفاوت وضع موجود نسبت به مطلوب نوع ایده‌آل از نظر محقق	40	-60
امکانات پژوهشی		82	-42	100			

جدول 5. میانگین، انحراف استاندارد، تفاوت و مقدار T مباحث فردی در پژوهش علوم انسانی

متغیرها	وضعیت	میانگین	انحراف استاندارد	تفاوت	Df	T	Sig
فردی	موجود	2.63	0.51	-1.73	204	-32.63	01.
	مطلوب	4.36	0.44				
	امتیاز وضع موجود 100 از پاسخ‌دهندگان	امتیاز وضع مطلوب (100) از پاسخ‌دهندگان (حداقل)	تفاوت امتیازات	امتیاز وضع مطلوب (100) نوع ایده‌آل	تفاوت وضع موجود نسبت به مطلوب نوع ایده‌آل از نظر محقق	52	-48
		88	-36	100			

جدول 6. میانگین، انحراف استاندارد، تفاوت امتیازات و مقدار T مباحث اجتماعی و اقتصادی در پژوهش علوم انسانی

متغیرها	وضعیت	میانگین	انحراف استاندارد	تفاوت	Df	T	Sig
اجتماعی و اقتصادی	موجود	2.48	47.	-1.60	204	-41.35	01.
	مطلوب	4.08	09.				
	امتیاز وضع موجود 100 از نظر پاسخ‌دهندگان	امتیاز وضع مطلوب (100) از نظر پاسخ‌دهندگان (حداقل)	تفاوت امتیازات	امتیاز وضع مطلوب (100) نوع ایده‌آل	تفاوت وضع موجود نسبت به مطلوب نوع ایده‌آل از نظر محقق	50	-50
		82	-32	100			

علوم انسانی در آموزش عالی وجود دارد. حداکثر مطلوبیت (نظر محقق) به ترتیب 42- و 60-

شکاف وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

آنچه مسلم است مراکز آموزش عالی و پژوهشی به سرمایه‌گذاری قابل توجهی احتیاج دارد. رشد علمی با میزان سرمایه‌گذاری رابطه مستقیم دارد. در هر دوره‌ای که به بودجه دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی توجه شده، دولت‌های وقت پاسخ مستقیمی از استادان و پژوهشگران دریافت کرده‌اند که همانا تلاش آنان برای ارتقای مقام و منزلت علم و جایگاه رفیع دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها در بین مراکز آموزش عالی جهان است. گواه این ادعا رتبه تعدادی از دانشگاه‌های بزرگ کشور در بین 500 دانشگاه برتر جهان است که در نظام‌های رتبه‌بندی شانگهای، تایمز، QS و سایماگو بازتاب دارد. تولیدات علمی ایران بی‌تردید رو به رشد است. پژوهشگران ایرانی با وجود تحریم و محدودیت‌های مالی و اقتصادی و کمبود منابع برای به‌روزرسانی تجهیزات (که مشکلات و وقفه‌های

با توجه به جدول 6 نتایج آزمون عوامل اجتماعی و

اقتصادی در وضعیت موجود و مطلوب پژوهش‌های علوم

انسانی معنی‌دار است ($p < 0.01$ و $t = -41.35$ و $df = 204$)

که وضعیت موجود مدیریتی با میانگین 2.48 نسبت با

وضعیت مطلوب ضعیف‌تر است و بین وضعیت موجود

عوامل مدیریتی با توجه به امتیاز 50 با حداقل مطلوبیت و

حداکثر مطلوبیت (نظر محقق) به ترتیب 32- و 50-

شکاف وجود دارد.

پرسش (6) آیا تفاوت معنی‌داری بین وضع موجود و

مطلوب مباحث امکانات پژوهشی در پژوهش‌های گروه

علوم انسانی در آموزش عالی وجود دارد.

با توجه به جدول 7 نتایج آزمون عوامل امکانات

پژوهشی در وضعیت موجود و مطلوب پژوهش‌های علوم

انسانی معنی‌دار است ($p < 0.01$ و $t = -46.99$ و $df = 204$)

که وضعیت موجود امکانات پژوهشی با میانگین 2 نسبت

با وضعیت مطلوب ضعیف‌تر است و بین وضعیت موجود

عوامل مدیریتی با توجه به امتیاز 40 با حداقل مطلوبیت و

سال اول / شماره سوم

(1385)، کمالی (1385)، همسلی و برون (2004)، کمیسیون جامعه اروپا (2003) و بنیس (1999) همخوانی دارد.

در تبیین این نتایج از مشکلات جدی همچون عدم تأمین اعتبارات لازم برای گسترش امر پژوهش در کشور، وجود فرصت‌های شغلی مناسب‌تر برای محققان در خارج از کشور، عدم ارتباط برنامه‌ریزی‌های علمی اجتماعی دانشگاه در مورد پذیرش ضرورت و لزوم انجام تحقیق و پژوهش در برنامه‌ریزی‌های کلان کشور، عدم ثبات ساختار مدیریتی بخش‌های پژوهشی، تحریم‌های بین‌المللی بویژه در عرصه علمی و فناوری، ضعف ارتباطی پژوهش‌های انجام شده با مسایل و مشکلات جامعه، ناقص بودن قوانین و مقررات مربوط به پژوهشگران، فقدان نظام جامع و کارآمد اطلاع‌رسانی پژوهشی و فناوری، عدم وجود اهداف روشن و متمرکز برای جهت‌دهی پژوهش‌ها، عدم وجود نظام ملی توسعه فناوری و نظام ملی نوآوری، ضعیف بودن درجه مشارکت در بین محققان، جذابیت نسبی برخی از بخش‌های اقتصادی کشور نسبت به عرصه پژوهش و در نتیجه جذب پژوهشگران به سوی آن‌ها، ضعیف بودن ارتباط بین صنعت و بخش تحقیقات، ضعف سیاست‌های ملی در حمایت از پژوهش‌های تقاضا محور، کمبود نیروهای متخصص با ثبات یا بومی نام برد.

نبود ساختار و روابط صحیح درون سازمانی، ضعف قوانین و مقررات باعث سردرگمی و سرگردانی محققین می‌شود. این مقررات پیش از آن که کمک به پیشرفت روند کار پژوهش بکند دست و پای آن‌ها را در لابه‌لای این قوانین می‌بندد و باعث می‌شود تصویب یک طرح به درازا بینجامد و پیش هم می‌آید زمانی طرح دلخواه پژوهشگر تصویب می‌شود که اهمیت مسأله از بین رفته است. در مواردی هم پیش می‌آید به علت حاکمیت روحیه رابطه مداری سیاسی، خویشاوندی، قومیتی و عدم ضابطه‌مندی، طرحی بدون این که از توجیه لازم برخوردار باشد به تصویب می‌رسد. این موانع و مشکلات

متعددی ایجاد نمود) و بسیاری از پژوهشگران با انتخاب هوشمندانه روش و مسیر پژوهش‌هایشان، توانسته‌اند روند توسعه علمی کشور را همچنان رو به رشد نگه دارند. البته بدیهی است که این محدودیت‌های کنونی در آمار تولیدات دو تا سه سال آینده به تدریج خودنمایی خواهد کرد. اینکه این تولیدات علمی در حوزه‌های لازم و مهمی چون علوم انسانی و بعضی از موضوعات مرتبط با فناوری‌های پیشرفته لازم است توسعه یابد، مسأله‌ای جدی است که در تکمیل چرخه کاربردی کردن علم و قابل استفاده کردن محصولات علمی در ایران "برای جامعه ایران" باید در دهه آینده مورد توجه جدی قرار بگیرد. اینکه با روند حاضر هدف‌گذاری تعیین شده برای متوسط شاخص تولیدات علمی در سال 1404 قابل تأمین باشد (یا به نظر برسد) خبر خوبی است ولی الزاماً به معنی توسعه‌یافتگی همه جانبه و پیشرفته بودن "جامعه ایرانی" با تمام اجزا و مشخصاتش و سعادت‌مندی ایرانیان در افق چشم‌انداز نخواهد بود. برای دستیابی به این پیشرفت و سعادت‌مندی نوع سیاست‌گذاری متفاوت با آنچه تاکنون اعمال شده و متناسب با آن اهداف عالی لازم است.

نتایج پرسش‌های تحقیق نشان داد که بین وضع موجود و حداقل و حداکثر مطلوبیت در پژوهش‌های علوم انسانی شکاف معنی‌داری وجود دارد که شرکت‌کنندگان در تحقیق هفت عامل؛ ضعف مدیریت و سیاست‌گذاری پژوهشی، موانع توانمندسازی اعضای هیأت علمی، ضوابط دست و پاگیر اداری، مسائل و مشکلات شخصی اعضای هیأت علمی، شرایط اجتماعی حاکم بر تحقیق، شرایط اقتصادی و کمبود امکانات را به عنوان عوامل بازدارنده و ایجاد تعمیق شکاف در پژوهش‌های علوم انسانی در آموزش عالی می‌دانند. نتایج این تحقیق کم و بیش با نتایج تحقیقات؛ شمس (1380)، علمداری و افشون (1382)، ظهور و فکری (1382)، پارباد و همکاران (1382)، کیانپور و همکاران (1384)، تصویری قمصری و جهان‌نما (1385)، فعلی، پزشکی‌راد و چیذری

پژوهشی، پایین بودن حمایت مالی تحقیقات علوم انسانی، عدم تخصیص به موقع اعتبارات پژوهشی، کسر مالیات از قراردادهای پژوهشی، گران بودن هزینه تألیفات و نتایج پژوهشی و بودجه ناکافی پژوهش در تحقیقات علوم انسانی) انجام پژوهش قائل هستند.

از این یافته‌ها می‌توان چنین استنباط کرد که به نظر می‌رسد کلیه زیرساخت‌های لازم برای توسعه پژوهش در ایران همپای یکدیگر و به صورت «هم‌تطوری» رشد نکرده است. که این مسأله می‌تواند بیانگر متضلع و پیچیده بودن مقوله پژوهش (در مقایسه با مقوله آموزش) در علوم انسانی و یا عوامل دیگری چون عدم انسجام مدیریت پژوهش در دانشگاه و یا فقدان راهبرد مشخص در این حوزه باشد. توجه به پژوهش نیازمند یک دید جامع، وسیع و همه‌جانبه است که توجه جدی‌تر، منعطف‌تر و عملی‌تر مدیران و مسؤولان دانشگاه‌ها و به طریق اولی، مدیران و مسؤولان ارشد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه ارومیه را می‌طلبد.

پیشنهاد‌های برگرفته از یافته‌های تحقیق

- اعمال مشوق‌های مالی و مالیاتی برای افزایش سهم بخش خصوصی در تأمین بودجه‌های تحقیقاتی، ایجاد ساز و کارهایی برای بهره‌مندی از پتانسیل تحقیقات بخش خصوصی و کاهش بوروکراسی تعیین سهم بخش‌های تحقیقاتی مانند صنعت، کشاورزی، انسانی، سلامت و ... استفاده از توانمندی‌های محققان؛ دانشمندان و نخبگان ایرانی از خارج کشور در پروژه‌های داخلی بهبود فرایندهای انتقال و انتشار فناوری، توسعه و گسترش فناوری‌های عام بویژه فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی

- راه‌اندازی مجلات علمی و بالا بردن سطح تخصصی این مجلات، ایجاد تسهیلات و امکانات بیشتر برای استفاده محققان از فرصت‌های مطالعاتی و شرکت در مجامع علمی و کنگره‌ها و سمینارهای علمی داخلی و بین‌المللی، مشخص نمودن اولویت‌ها پژوهش در بخش علوم انسانی، کاهش ساعات تدریس موظف اعضای هیات علمی، تسهیل دسترسی اعضای هیات علمی به

در مورد چاپ کتاب، فرصت مطالعاتی، شرکت در همایش‌ها و حتی چاپ مقاله‌ها نیز به چشم می‌خورد.

سهم بودجه تحقیقاتی به نسبت تولید ناخالص ملی به عنوان معیار اصلی تقسیم‌بندی کشورها از نظر پیشرفت و توسعه است. از عوامل تأثیرگذار در زمینه، میزان بودجه‌ای است که به این امر اختصاص می‌دهند. ولی احتمالاً پایین بودن بودجه و سهم اعتبارات تحقیقاتی، نقش انحصاری دولت در تأمین اعتبارات مربوط به تحقیقات، ناچیز بودن درآمد حاصل از فعالیت‌های پژوهشی نسبت به فعالیت‌های اقتصادی دیگر، عدم تخصیص به موقع اعتبارات پژوهشی، تمایل شرکت‌های بزرگ درون استان مبنی بر واگذاری تحقیقات خود به دانشگاه‌های معروف، گسیختگی ارتباط دانشگاه با صنعت و عدم توفیق چشمگیر دفتر ارتباط با صنعت دانشگاه‌های شهر مبنی بر عرضه توانمندی‌های دانشگاه به متقاضیان خدمات پژوهش و نهایتاً مشکلات مالی استادان و پژوهشگران از اهم عوامل رکود تحقیقات یا رشد ناچیز آن در دانشگاه ارومیه محسوب می‌شود. اعضای هیأت علمی رشته‌های علوم انسانی دانشگاه ارومیه، نقش بازدارندگی برای توانمندسازی اعضای هیأت علمی (عدم آشنایی با روش‌های تحقیق، عدم آشنایی با تکنیک‌های آماری مربوط به رشته، عدم آشنایی با نرم افزارهای پژوهشی، عدم آشنایی کافی با تایپ و اصول نگارش پژوهش و عدم آشنایی با اصول مقاله‌نویسی)، مسائل شخصی (عدم تسلط کافی برای استفاده از منابع خارجی، بالا بودن موظفی تدریس، استخدام هیأت علمی بدون توجه به توان پژوهشی آن‌ها)، عوامل اجتماعی (عدم شفافیت جایگاه تحقیق و محقق، ناکافی بودن مشوق‌های معنوی مناسب از محقق، نبود زمینه فرهنگی برای فعالیت‌های علمی در جامعه، فراغ خاطر به علت تنش‌های خارج دانشگاه، اهمیت ندادن به محققان برجسته و عدم تقدیر مناسب از آن‌ها، پایین بودن جایگاه پژوهش در بین مسؤولان دانشگاه، اجتماعی پژوهش‌های علوم انسانی) و مشکلات اقتصادی (ناچیز بودن درآمد حاصل از فعالیت‌های پژوهش در یادگیری آموزشگاهی

دریافت لیسانس و همکاری‌های استراتژیک با شرکت‌ها و مراکز تحقیقاتی خارجی، ایجاد نظام اطلاعات فنآوری، پیمایش نوآوری و مدیریت دانش تشویق صنایع و دستگاه‌های اجرایی به بهره‌گیری از یافته‌های پژوهشی و فنآوری‌های توسعه یافته در کشور (استفاده از ظرفیت خریدهای دولتی) ارتقای نظام حمایت و بهره‌برداری از حقوق مالکیت فکری، تعاملات میان مراکز تحقیقاتی از طریق توسعه شوراهای تحقیقاتی و کمیته‌های هماهنگ‌کننده.

بانک‌های اطلاعاتی مورد نیاز، تهیه ساز و کارهای مناسب به منظور مشارکت همه اعضای هیأت علمی در پژوهش‌های تحقیقاتی، افزایش بودجه طرح‌های تحقیقاتی، توجه به مدیریت کارآمد در مراکز پژوهشی، گسترش دوره‌های تحصیلات تکمیلی و ایجاد قطب‌های علمی در دانشگاه‌ها.

- تشکیل کنسرسیوم‌های تحقیقاتی و سرمایه‌گذاری مشترک ایجاد سیستم اطلاع‌رسانی و بانک اطلاعات توانمندی‌ها تشویق سازوکارهای تعاونی در ایجاد مراکز تحقیقاتی تعاونی، توسعه سرمایه‌گذاری‌های مشترک،

منابع

- پژوهشکده مهندسی، فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ج 10، ش 2، ص 107-124.
- خبرگزاری فارس {برداشت 1390/3/3}
- دفتر امور پژوهشی معاونت پژوهشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی. (1370). کارنامه پژوهش: دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی وابسته.
- شریعتمداری، علی. (1377). جایگاه نظریه در تحقیق، فصلنامه پژوهش‌های تربیتی، جلد ششم، شماره 3 و 4، صفات 11-16.
- شمس، ناصر. (1380). بررسی اعتبارات جاری مؤسسات پژوهشی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فنآوری در برنامه‌های اول و دوم توسعه، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ش 22-21، ص 172-135.
- صبوری، علی‌اکبر. (1389). تولید علم ایران در سال 2010، فصلنامه رهیافت، شماره 43، صص 21-31.
- طایفی، علی. (1380). موانع فرهنگی توسعه تحقیق در ایران، مقدمه‌ای بر اندیشه‌ورزی و اندیشه‌سوزی در ایران، تهران، انتشارات آزاداندیشان.
- ظهور، علیرضا؛ فکری، علیرضا. (1381). موانع پژوهش از دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی ایران، فصلنامه پایش، سال دوم، ش 2، ص 113-120.
- احمدی دستجردی، داوود؛ انوری، صدور. (1383). نقش دانشگاه و پژوهش در توسعه ملی، دایره‌المعارف آموزش عالی (جلد اول)؛ تهران: بنیاد دانشنامه فارسی، ص 53-59.
- آذر، عادل؛ مؤمنی، منصور. (1384). آمار و کاربرد آن در مدیریت، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- بقایی، عبدالمهدی؛ اویس‌قرن، ش؛ نوع‌دوست، پ؛ محمدی، م؛ عسگری‌مقدم، م. و شکرچی‌زاده، م. (1378). موانع پژوهش در علوم پزشکی از دیدگاه مسئولان پژوهشی و اعضای هیأت علمی، مجموعه مقالات اولین کنفرانس علمی بررسی مسائل پژوهشی کشور 28 و 29 اردیبهشت ماه، 143 - 154.
- پاریاد، رحمان؛ نصر، احمدرضا؛ لیاقتدار، محمدجواد. (1382). بررسی موانع ساختاری پژوهش در بین اعضای هیأت علمی گروه‌های آموزشی علوم انسانی دانشگاه‌های اصفهان و منطقه غرب کشور، مجموعه مقالات آموزش عالی و توسعه پایدار، جلد دوم، تهران، موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، 93-105.
- تصویری قمصری، فاطمه؛ جهان‌نما، محمدرضا. (1385). بررسی وضعیت تولیدات علمی پژوهشگران

- کوتاهمدت)، فصلنامه رهیافت، شماره 31، صص 35-26.
- کیانپور، مریم؛ بهمن‌زیاری، پروانه؛ آرتی، سارا؛ ناجی، همایون. (1384). بررسی موانع پژوهش در نظام علوم پزشکی از دیدگاه، مسئولان، اعضای هیأت علمی و کارشناسان، نشریه پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، ش 28، صص 14-6.
- محمدیان ساروی، محسن. (1385). راه‌های تقویت انگیزش و علائق پژوهشی در بین استادان دانشگاه آزاد اسلامی، فصلنامه علمی ترویجی مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی فیروزکوه، سال سوم، شماره 4.
- مهراد، جعفر. (1392). خبرگزاری انا، واقع در سایت: <http://www.ana.ir>
- مهراد، جعفر. (1392). خبرگزاری ایران کنفرانس، واقع در سایت: <http://www.iranconferences.ir>
- Bennis, W. (1999). *Changing Organization*, New York, MC graw-Hill.
- Carrion, M. & P. Woods & I. Norman. (2004). "Barriers to Research Utilisation Among Forensic Mental Health Nurses", *International Journal of Nursing Studies*, 4, P.613-619.
- Catenhusen, F. (2000). Gene research, Deuseh-land, magazine on politics, culture, business, and science No 4. August / September E 1, P. 108-119.
- Cohen, M.D. & S.G. Jennings. (2002). Agreement and Reproducibility of Subjective Method of Mesuring Faculty Time Distribution, *Academic Radiology*, 9, P.1201-8.
- Cook, D. (2001). *Research Management of What Nature is the Concept?*, Ohio State niversity.
- Gething L. & Thaephin B. Leelar. (2000). Strategies for Promorning Research Participation Among Nurses Employed as Achdemies in the University Sector", *Nurse Educ Today*, 20(2), P.54-147.
- Hemsley-Brown, J.V. (2004). Facilitating Research Utilisation: a Cross-Sector Review of the Research Evidence", *International Journal of Public Sector Management*, Vol.17 No.6, P.534-52.
- Kotrlík, J., Bartlett, J., Higgins C. & Williams H. (2002). Factors Associated With Research Productivity of Agricultural Education Faculty; 28th Annual National Agricultural Education Research Conference, December, 195-206.
- Park, H., & Leydesdorff, L. (2010). Longitudinal trends in networks of university-industry-government relations in South Korea: The role of programmatic incentives, *Research Policy*. 39(5) 640-649.
- Watty, k., Bellamy, S., and Morely, C. (2008). Changes in higher education and valuing the job: The views of accounting in Australia. *Journal of Higher Education policy and management*, 30(2), 139-151.
- Wichian, S. N., Wongwanich, S. and Bowarnkitiwong, s. (2009). Factors Affecting Research productivity of faculty members in Government universities: Lisrel and Neural Network Analyses. 30:67-78. www.Theais-cienc.info [31/01/-2011]
- علمداری، علی‌کرم؛ افشون، اسفندیار. (1382). موانع موجود در انجام فعالیت‌های پژوهشی از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های شهر یاسوج، ارمغان دانش، سال هشتم، ش 29، صص 27-35.
- فعلی، سعید؛ پزشکی راد، غلامرضا؛ چیدری، محمد. (1385). بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های پژوهشی و تولید علم، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، سال دوازدهم، شماره 4، (پیاپی 42)، صص 93-106.
- کمالی، محمدباقر. (1385). تحقیقات مشارکتی: رهیافت‌ها، تجربیات و پیشنهادها، فصلنامه روستا و توسعه، سال نهم، ش 4، صص 217-247.
- کمیته شناسایی موانع تحقیق و نوآوری. (1382). شناسایی موانع تحقیق و نوآوری در کشور (برنامه بلندمدت و